

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет ім. І. Франка
Кафедра історії України**

С. В. Стельникович

Методичні рекомендації
до семінарських занять з освітньої компоненти

«Розробка дисертаційного проєкту з історії України»

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 032 Історія та археологія

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету ім. І. Франка,
протокол № 22 від 27 грудня 2022 р.*

Рецензенти:

Венгерська В. О., доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України

Житомирського державного університету ім. І. Франка;

Дегтярьов С. І., доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії

Сумського державного університету;

Подобєд О. А., доктор історичних наук, доцент,
доцент кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін
Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Стельникович С. В.

**С 79 Методичні рекомендації до семінарських занять з освітньої компоненти
«Розробка дисертаційного проєкту з історії України» для здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 032
Історія та археологія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 48 с.**

Методичні рекомендації до семінарських занять містять перелік основних проблем з освітньої компоненти «Розробка дисертаційного проєкту з історії України», плани семінарських занять з літературою, інтернет-ресурсами до тем, принципи організації самостійної роботи, питання до екзамену, критерії оцінювання навчальних досягнень аспірантів, список основної й додаткової літератури та інтернет-ресурсів.

Для аспірантів історичного факультету денної та заочної (вечірньої) форм навчання.

УДК 001:94(477)

© С. В. Стельникович, 2022
© Житомирський державний університет
ім. І. Франка, 2022

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Розподіл навчального часу за темами та видами роботи.....	5
Тематика лекцій.....	7
Семінарські заняття.....	12
Принципи організації самостійної роботи.....	31
Питання до екзамену.....	33
Критерії оцінювання навчальних досягнень аспірантів.....	35
Основна література.....	37
Додаткова література.....	42
Інтернет-ресурси.....	45

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підготовка докторів філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія є одним із важливих напрямків освітньо-наукової діяльності на історичному факультеті Житомирського державного університету ім. І. Франка. Окрім іншого, в аспірантурі передбачено вивчення ряду фахових дисциплін, метою яких є «розвиток загальних та фахових компетентностей задля забезпечення підготовки кадрів вищої кваліфікації для здійснення науково-дослідницької діяльності, аналітичної роботи, наукового консультування, а також викладацької роботи». Однією із таких фахових освітніх компонент, таким чином, є «Розробка дисертаційного проекту з історії України». Зазначимо, що у попередні роки вона виступала під назвою «Історичні дослідження та науково-інформаційні процеси».

Мета вивчення освітньої компоненти «Розробка дисертаційного проекту з історії України» полягає у засвоєнні аспірантами-істориками комплексу знань, які стосуються особливостей підготовки тексту наукового (дисертаційного) історичного дослідження, становища історичної науки у контексті новітніх науково-інформаційних процесів; у сприянні розвитку історичного мислення; формуванні наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

Освітня компонента «Розробка дисертаційного проекту з історії України», доповнюючи інші фахові предмети, у свою чергу, має сприяти як практичному осмисленню особливостей підготовки тексту наукового історичного дослідження, так і формуванню цілісної картини історичного минулого України.

Відповідно до профілю освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія, освітня компонента «Розробка дисертаційного проекту з історії України» є важливим елементом підготовки аспірантів історичного факультету денної та заочної (вечірньої) форм навчання. Ця освітня компонента викладається тут у відповідній кількості годин на I році навчання.

Представлені методичні рекомендації з освітньої компоненти «Розробка дисертаційного проекту з історії України» побудовані за проблемно-тематичним підходом й ґрунтуються на основі принципів об'єктивності, історизму, науковості, системності та всебічності. Це сприятиме засвоєнню аспірантами відповідних теоретичних знань та формуванню практичних умінь. Їх рівень має відобразитися у роботі на семінарських (аудиторних) заняттях, при підготовці питань, що виносяться на самостійне опрацювання, та при підсумковому контролі (модульних контрольних роботах, екзамені).

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ ТА ВИДАМИ РОБОТИ

№ з/п	Теми	Кількість годин		
		Лекції (очна (денна, вечірня))	Семінар- ські заняття (очна (денна, вечірня))	Самостійна робота (очна (денна, вечірня))
Модуль № 1				
Підготовка тексту наукового (дисертаційного) історичного дослідження та його теоретико-практичне значення				
1.	Апробація та публікація результатів наукових історичних досліджень	4	2	10
2.	Композиційне оформлення тексту дисертаційної роботи	4	4	11
3.	Технічна підготовка й бібліографічне оформлення тексту дисертаційної роботи	4	4	10
4.	Захист дисертаційної роботи та значення наукового історичного дослідження	4	2	11
Кількість годин за модулем № 1		16	12	42
Модуль № 2				
Історична наука та новітні науково-інформаційні процеси				
5.	Історична наука в умовах інформаційного суспільства	2	2	10

6.	Наукові історичні дослідження в сучасному світі	4	2	10
7.	Наукова етика дослідника-історика	2	4	10
8.	Актуальні проблеми дослідження історії України	4	4	11
Кількість годин за модулем № 2		12	12	41
Усього годин		28	24	83

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Модуль № 1

Підготовка тексту наукового (дисертаційного) історичного дослідження та його теоретико-практичне значення

Тема № 1

Апробація та публікація результатів наукових історичних досліджень

Види наукових (історичних) праць. Тези доповіді. Наукова стаття. Дисертація. Монографія.

Підготовка матеріалів для апробації наукового дослідження. Форми апробації наукового дослідження. Наукова конференція (міжнародна, всеукраїнська, регіональна), конгрес, симпозіум, семінар, школа, «круглий стіл». Наукова доповідь. Наукова дискусія. Підготовка тез для публікації за результатами наукових конференцій, семінарів, «круглих столів» тощо.

Підготовка наукової публікації до фахових видань України. Структурні елементи статті до наукового фахового видання. Технічні вимоги до оформлення статті до фахового видання. Подання статті до друку. Подання статті до електронного наукового фахового видання.

Підготовка публікації до видань, включених до міжнародних наукометричних баз. Структурні елементи до статті для публікації у виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз. Технічні вимоги до оформлення статті для публікації у виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз. Подання статті до друку.

Тема № 2

Композиційне оформлення тексту дисертаційної роботи

Дисертаційна робота як вид наукового твору. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук (доктора наук). Затвердження теми дисертаційної роботи.

Структура тексту дисертаційної роботи. Титульний аркуш. Анотація. Зміст. Перелік умовних скорочень. Основна частина (вступ, розділи дисертації, висновки). Список використаних джерел та літератури. Додатки.

Структурні елементи вступної частини дисертаційної роботи. Акту-

альність. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Мета. Завдання. Об'єкт дослідження. Предмет дослідження. Хронологічні рамки. Географічні межі. Наукова новизна. Теоретичне та практичне значення. Особистий внесок здобувача. Апробація результатів дисертації. Публікації. Інформація про структуру та зміст дисертаційної роботи.

Мова і стиль наукового дослідження. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Синтаксичні особливості. Логічність. Чит-кість. Однозначність. Об'єктивність. Аргументація. Термінологія.

Тема № 3

Технічна підготовка й бібліографічне оформлення тексту дисертаційної роботи

Загальні технічні вимоги до оформлення тексту дисертаційної роботи. Текстовий редактор Microsoft Word. Шрифт. Поля. Інтервал. Нумерація сторінок. Обсяг. Загальний обсяг. Обсяг основного тексту.

Вимоги до оформлення цитат та посилань у тексті дисертаційної роботи. Вимоги до цитування. Авторські виділення та уточнення в цитаті. Види посилань. Вимоги до посилань.

Особливості оформлення бібліографії (списку використаних джерел та літератури). Книги (один автор, два автори, три автори, чотири і більше авторів). Книги з автором (авторами) та редактором/редакторами, упорядником/упорядниками. Видання без автора. Багатотомні видання. Автореферати дисертацій. Дисертації. Законодавчі та нормативні документи. Архівні документи. Патенти. Препринти. Стандарти. Каталоги. Бібліографічні покажчики. Частина видання (стаття, тези, доповіді). Електронні ресурси.

Підготовка презентації за текстом наукового історичного дослідження. Види презентацій. Мета презентації. Змістове наповнення презентації. Технічна підготовка презентації.

Тема № 4

Захист дисертаційної роботи та значення наукового історичного дослідження

Разові спеціалізовані вчені ради. Разові спеціалізовані вчені ради із правом прийому до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії). Спеціалізовані вчені ради із правом прийому до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук

(доктора наук).

Підготовка дисертаційної роботи до захисту. Умови захисту дисертації. Етапи підготовки дисертаційного дослідження до захисту. Попередній розгляд («передзахист») дисертації. Подання дисертаційної роботи до разової спеціалізованої вченої ради.

Захист дисертаційної роботи. Процедура захисту дисертаційного дослідження. Оформлення документів атестаційної справи.

Теоретичне й практичне значення наукових історичних досліджень. Теоретичне значення наукового історичного дослідження. Практичне значення наукового історичного дослідження.

Модуль № 2

Історична наука та новітні науково-інформаційні процеси

Тема № 5

Історична наука в умовах інформаційного суспільства

Поняття історичних досліджень та науково-інформаційного процесу. Поняття «історичне дослідження». Поняття «науково-інформаційний процес». Інформаційне (постіндустріальне) суспільство й глобалізація та історична наука (історичні дослідження).

Тенденції розвитку світової та української історичної науки. Становлення історичної науки в різних регіонах і країнах. Особливості інституціоналізації історичної науки у світі. Тенденції розвитку української історичної науки. Методологічні особливості історичної науки. Постмодернізм. Основні напрями світової історіографії. Мікроісторія. Історія повсякдення. Історія культур пам'яті.

Інформатизація історичної науки. Історична інформатика. Інтернет та історичні дослідження. Переваги використання глобальної комп'ютерної мережі при проведенні та поширенні наукових, у тому числі історичних, досліджень. Історична інформатика в Україні. Поняття про електронні наукові фахові видання. Електронні наукові фахові видання з історичних дисциплін. Загальна характеристика українських історичних веб-ресурсів.

Тема № 6

Наукові історичні дослідження в сучасному світі

Історична політика: світовий та український досвід. Історична політика. Історична пам'ять. Історична політика в Україні. Історична політика в різ-

них країнах світу.

Поширення результатів історичних досліджень. Наукові (історичні) публікації. Наукова конференція. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Національна історична бібліотека України.

Наукові фахові видання з історичних наук. Поняття про наукові фахові видання. Вітчизняні наукові фахові видання з історичних наук.

Міжнародні наукометричні бази даних. Наукометрія. Поняття про міжнародні наукометричні бази даних. Індекс цитування. Індекс Гірша. Імпакт-фактор. Найавторитетніші наукометричні бази даних. Scopus. Web of Science Core Collection. Index Copernicus International. Google Scholar.

Тема № 7

Наукова етика дослідника-історика

Етичні орієнтири дослідника-історика. Професійна мораль. Професійна етика. Наукова етика. Ідеали і норми наукового дослідження. Академічна добросесність. Етичний кодекс ученого України.

Інститут наукового керівництва. Науковий керівник. Науковий консультант. Наукова (історична) школа.

Соціальна та моральна відповідальність історика. Свобода наукової творчості й соціальна та моральна відповідальність дослідника-історика. Фальсифікація історії.

Професійні об'єднання істориків та провідні історичні наукові форуми. Міжнародний комітет історичних наук. Український національний комітет істориків при НАН України. Національна спілка краєзнавців України. Міжнародні конгреси істориків (історичних наук). Асоціація всесвітньої історії.

Тема № 8

Актуальні проблеми дослідження історії України

Актуальні проблеми дослідження давньої історії України, історії України Середньовіччя і раннього Нового часу. Тенденції дослідження давньої історії України. Поява людського життя на території України. Основні археологічні культури. Трипільська культура. Кіммерійці, скіфи, сармати. Грецькі міста-колонії півдня України. Проблема походження слов'ян. «Міфологічний напрям» у «дослідженні» давньої історії України. Тенденції дослідження історії України Середньовіччя і раннього Нового

часу. Київська Русь. Роль норманського фактора в історії східних слов'ян. Галицько-Волинське князівство. Польсько-литовська доба. Українське козацтво. Козакознавство.

Актуальні проблеми дослідження історії України XIX ст. – початку 1920-х років. Тенденції дослідження історії України XIX – початку XX ст. Українські землі у складі імперій. Національне відродження та національний рух. Суспільно-політичне життя. Економічний розвиток. Тенденції дослідження історії України періоду Першої світової війни. Південно-Західний фронт Першої світової війни. Українські національні військові частини (Українські січові стрільці, Союз визволення України) у 1914–1918 рр. Біженство. Тенденції дослідження історії Української революції 1917–1921 рр. Українська Центральна Рада. Гетьманат П. Скоропадського. Директорія УНР. Селянський повстанський рух в Україні.

Актуальні проблеми дослідження історії України періоду тоталітаризму (1920-ті – початок 1990-х років). Тенденції дослідження історії України 20-х – 30-х років XX ст. Радянський тоталітаризм міжвоєнної доби. Індустріалізація. Колективізація. Голодомор 1932–1933 рр. Сталінські репресії. Тенденції дослідження історії України періоду Другої світової війни. Хід бойових дій. Окупаційні органи влади та карально-репресивної системи. Знищення населення. Господарсько-колоніальна політика нацистів. Повсякденне життя населення. Соціокультурні процеси. Рух опору. Тенденції дослідження української радянської історії другої половини XX ст. Пovoєнна діяльність підпілля ОУН та збройних структур УПА. Депортаційна політика сталінського режиму. Акція «Вісла». Голод 1946–1947 рр. Десталінізація. Відлига. Загострення кризи радянської системи. «Шістдесятники». Дисидентський рух. Перебудова.

Актуальні проблеми дослідження історії України періоду незалежності (1990-ті – початок 2020-х років). Тенденції дослідження історії України періоду незалежності. Суспільно-політичне життя. Економічний розвиток. Соціокультурні процеси. Російсько-українська війна.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Модуль № 1

Підготовка тексту наукового (дисертаційного) історичного дослідження та його теоретико-практичне значення

Семінарські заняття № 1 Апробація та публікація результатів наукових історичних досліджень

Мета: ознайомити аспірантів із основними формами апробації та публікації наукових історичних досліджень; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Види наукових (історичних) праць.
2. Підготовка матеріалів для апробації наукового дослідження.
3. Підготовка наукової публікації до фахових видань України.
4. Підготовка публікації до видань, включених до міжнародних наукометричних баз.

Реферати:

1. Наукова школа В. М. Даниленка (або іншого сучасного українського історика – за вибором аспіранта).
2. Наукові конференції історичного факультету Житомирського державного університету ім. І. Франка (2001–2022 рр.).

Питання на самостійне опрацювання:

1. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.
2. Грантові програми для наукових історичних досліджень.

Рекомендована література:

Основна:

1. Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. ДСТУ 3582:2013. Київ: Мінекономрозвитку, 2014. 15 с.
2. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та

визначення понять. ДСТУ 3017:2015. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 37 с.

3. Літнарівич Л. М. Основи наукових досліджень: дисертація на здобуття наукового ступеня: навч. посібник. Рівне: МЕРУ, 2010. 60 с.

4. Тверезовська Н. Т., Сидоренко В. К. Методологія педагогічного дослідження: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 440 с.

5. Українська історична наука в сучасному освітньому та інформаційному просторі / Наукова ред. О. О. Салати. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 356 с.

6. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / Автор-упорядн. Л. А. Пономаренко. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2005. 80 с.

7. 100 запитань і 100 відповідей про підготовку і атестацію наукових і науково-педагогічних працівників. Довідник. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2003. 80 с.

Додаткова:

1. Де і як публікувати результати дисертаційних досліджень. Збірник нормативних документів з питань атестації наукових працівників / Укладач Ю. І. Цеков. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2011. 91 с.

2. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 5-тє вид. Київ: Професіонал, 2008. 240 с.

3. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / За ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 252 с.

Інтернет-ресурси:

1. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/uk>

2. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>

3. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>

4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

5. Національна історична бібліотека України. URL: <http://www.nibu.kiev.ua>

6. Canadian Institute of Ukrainian Studies. URL: <https://www.ualberta.ca/canadian-institute-of-ukrainian-studies>

7. Index Copernicus International. URL: <http://www.indexcopernicus.com/>

index.php/pl/

8. Scopus [Scopus Preview]. URL: <https://www.scopus.com>
9. Shevchenko Scientific Society. URL: <http://shevchenko.org>
10. Web of Science. URL: www.webofknowledge.com

Семінарські заняття № 2–3

Композиційне оформлення тексту дисертаційної роботи

Мета: ознайомити аспірантів із особливостями композиційного оформлення тексту дисертаційної роботи; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Дисертаційна робота як вид наукового твору.
2. Структура тексту дисертаційної роботи.
3. Структурні елементи вступної частини дисертаційної роботи.
4. Мова і стиль наукового дослідження.

Реферати:

1. Основні види наукової діяльності на історичному факультеті Житомирського державного університету ім. І. Франка.
2. Дисертаційний фонд бібліотеки Житомирського державного університету ім. І. Франка.

Питання на самостійне опрацювання:

1. Два рівні актуальності дисертаційної роботи: наукова та суспільна.
2. Вимоги до оформлення висновків дисертаційної роботи.

Рекомендована література:

Основна:

1. Зосимов А. М., Голік В. П. Дисертаційні помилки: монографія. 3-тє вид., доп. і випр. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. 216 с.
2. Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. ДСТУ 3582:2013. Київ: Мінекономрозвитку, 2014. 15 с.
3. Літнарівич Л. М. Основи наукових досліджень: дисертація на здобуття наукового ступеня: навч. посібник. Рівне: МЕРУ, 2010. 60 с.
4. Тверезовська Н. Т., Сидоренко В. К. Методологія педагогічного дослідження: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 440 с.

5. Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця: посібник для аспірантів і здобувачів наукового ступеня. Київ: Арістей, 2004. 229 с.

6. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / Автор-упорядн. Л. А. Пономаренко. [3-тє вид., випр. і доп. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2005. 80 с.

7. 100 запитань і 100 відповідей про підготовку і атестацію наукових і науково-педагогічних працівників. Довідник. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2003. 80 с.

Додаткова:

1. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту. Київ, 1969. 307 с.

2. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 5-тє вид. Київ: Професіонал, 2008. 240 с.

3. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / За ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 252 с.

4. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 254 с.

5. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид-й Дім «Слово», 2004. 240 с.

Інтернет-ресурси:

1. Вимоги до оформлення дисертації [затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 р., № 40]. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>

2. Завербний А. С. Поради щодо здобуття наукових ступенів доктора та кандидата. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал.* URL: <https://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/porady-naukovtsy/porady-shhodo-zdobuttya-naukovyh-stupen/>

3. МОН затвердило нові вимоги до оформлення дисертації. *Міністерство освіти і науки України.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usipovivni-novini-2017-03-09-mon-zatverdilo-novi-vimogi-do-oformlennya-disertaciyi>

4. Чухно А. А. Десять порад майбутнім здобувачам наукових ступенів. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал.* URL: <https://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/porady-naukovtsy/desyat-porad-majbutnim-zdobuvacham-na/>

Семінарські заняття № 4–5
Технічна підготовка й бібліографічне оформлення
тексту дисертаційної роботи

Мета: ознайомити аспірантів із особливостями технічної підготовки й бібліографічного оформлення тексту дисертаційної роботи; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Загальні технічні вимоги до оформлення тексту дисертаційної роботи.
2. Вимоги до оформлення цитат та посилань у тексті дисертаційної роботи.
3. Особливості оформлення бібліографії (списку використаних джерел та літератури).
4. Підготовка презентації за текстом наукового історичного дослідження.

Реферати:

1. Науково-дослідні центри та лабораторії історичного факультету Житомирського державного університету ім. І. Франка.
2. Презентація на тему «Українська революція 1917–1921 рр.» *(або на іншу тему – за вибором аспіранта)*.

Питання на самостійне опрацювання:

1. Варіанти побудови списку використаних джерел та літератури у різних видах наукових (історичних) праць.
2. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

Рекомендована література:

Основна:

1. Зосимов А. М., Голік В. П. Дисертаційні помилки: монографія. [3-те вид., доп. і випр. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. 216 с.
2. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 16 с.

3. Літнарівч Л. М. Основи наукових досліджень: дисертація на здобуття наукового ступеня: навч. посібник. Рівне: МЕНУ, 2010. 60 с.
4. Тверезовська Н. Т., Сидоренко В. К. Методологія педагогічного дослідження: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 440 с.
5. Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця: посібник для аспірантів і здобувачів наукового ступеня. Київ: Арістей, 2004. 229 с.
6. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / Автор-упорядн. Л. А. Пономаренко. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2005. 80 с.
7. 100 запитань і 100 відповідей про підготовку і атестацію наукових і науково-педагогічних працівників. Довідник. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2003. 80 с.

Додаткова:

1. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (1991–2011) / Упор.: Д. Бурім, О. Маврін, Я. Федорук. Київ: Український письменник, 2011. 416 с.
2. Ковальчук В. В., Моїсеєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 5-тє вид. Київ: Професіонал, 2008. 240 с.
3. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / За ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 252 с.
4. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник / В. І. Романчиков. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 254 с.
5. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид-й Дім «Слово», 2004. 240 с.

Інтернет-ресурси:

1. Вимоги до оформлення дисертації [затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 р., № 40]. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
2. Завербний А. С. Коротка характеристика етапів процесу написання та захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <http://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/poradynaukovttsy/porady-shhodo-zdobuttya-naukovyih-stupen/>
3. Завербний А. С. Поради щодо здобуття наукових ступенів доктора та кандидата. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <https://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/porady-naukovttsy/porady->

shhodo-zdobuttya-naukovyh-stupen/

4. Інститут української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. URL: <http://archeos.org.ua>

5. МОН затвердило нові вимоги до оформлення дисертації. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-03-09-mon-zatverdilo-novi-vimogi-do-oformlennya-disertacziyi>

Семінарське заняття № 6 **Захист дисертаційної роботи та значення** **наукового історичного дослідження**

Мета: ознайомити аспірантів із процедурою захисту дисертаційної роботи, висвітлити питання значення наукового історичного дослідження; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Разові спеціалізовані вчені ради.
2. Підготовка дисертаційної роботи до захисту.
3. Захист дисертаційної роботи.
4. Теоретичне й практичне значення наукових історичних досліджень.

Реферат:

1. Діяльність разових спеціалізованих вчених рад (спеціальність 032 Історія та археологія) у Житомирському державному університеті ім. І. Франка.

Питання на самостійне опрацювання:

1. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

Рекомендована література:

Основна:

1. Зосимов А. М., Голік В. П. Дисертаційні помилки: монографія. 3-те вид., доп. і випр. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. 216 с.
2. Ісаєвич Я. Д. Сторінки історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ. *Український історичний журнал*. 2002. № 4. С. 3–26
3. Конспект лекцій з курсу «Методика виконання дисертаційної роботи

(PhD Thesis Prospectus)» для здобувачів наукового ступеня доктора філософії / Укл. І. Я. Омецінська. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 80 с.

4. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / Автор-упорядн. Л. А. Пономаренко. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2005. 80 с.

5. 100 запитань і 100 відповідей про підготовку і атестацію наукових і науково-педагогічних працівників. Довідник. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2003. 80 с.

Додаткова:

1. Довідник офіційного опонента. Збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань експертизи дисертаційних досліджень / Упорядник Ю. І. Цеків. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2008. 64 с.

2. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 році. Інформаційний бюлетень. Львів, 2014. 212 с.

3. Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія наукових праць співробітників. 2001–2010. Львів, 2011. 432 с.

4. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / За ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 252 с.

Інтернет-ресурси:

1. Завербний А. С. Коротка характеристика етапів процесу написання та захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <http://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/poradynaukovttsy/porady-shhodo-zdobuttya-naukovyh-stupen/>

2. Завербний А. С. Поради щодо здобуття наукових ступенів доктора та кандидата. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <https://www.perspektyva.in.ua/-naukovyj-prostir/porady-naukovttsy/porady-shhodo-zdobuttya-naukovyh-stupen/>

3. Закон України «Про вищу освіту». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/1556-18>

4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

5. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk>

6. Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки. URL: <http://www.kdpu-nt.gov.ua>

7. Мельник О. Г. Як підготувати доповідь для захисту дисертаційної роботи на спеціалізованій вченій раді. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <https://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/obmin-dosvidom/yak-pidgotuvaty-dopovid-dlya-zahystu-d/>

8. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2007-п>

9. Спеціалізована вчена рада PhD ДФ 14.053.007. *Житомирський державний університет ім. І. Франка*. URL: <https://zu.edu.ua/df14.053.007.html>

Модуль № 2

Історична наука та новітні науково-інформаційні процеси

Семінарське заняття № 7

Історична наука в умовах інформаційного суспільства

Мета: ознайомити аспірантів із особливостями становища історичної науки в умовах інформаційного (постіндустріального) суспільства; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Поняття історичних досліджень та науково-інформаційного процесу.
2. Тенденції розвитку світової історичної науки.
3. Тенденції розвитку української історичної науки.
4. Національна академія наук України як вища державна наукова інституція.
5. Інформатизація історичної науки. Історична інформатика.

Реферат:

1. Особливості сучасної історичної науки у Польщі (або іншій європейській країні – за вибором аспіранта).

Питання на самостійне опрацювання:

1. Кадрове забезпечення історичних досліджень.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бондар В. Сучасна українська історіографія: підсумки і виклики. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2014. Вип. 25. С. 95–113.
2. Єремєєв П. Сучасний стан та перспективи розвитку історичної інформатики: за результатами XIV конференції Асоціації «Історія і комп'ютер». *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2015. Ч. 25. С. 183–186.
3. Зашкільняк Л. Замітки про сучасну українську історіографію. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. 2009. Вип. 15. С. 13–29.
4. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів: ПАІС, 2007. 312 с.
5. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.
6. Калакура Я. Цивілізаційні орієнтири новітньої української історіографії. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2014. Вип. 24. С. 23–37.
7. Колесник І. Культурно-інтелектуальна історія як дзеркало «нової наукової революції». *Ейдос*. 2005. Вип. 1. С. 36–45.
8. Куліков В. Digital History: становлення, сучасний стан, перспективи. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2013. Ч. 21. С. 27–44.
9. Мартинов А. Ю. Історичні знання в умовах глобалізації. *Український історичний журнал*. 2009. № 1. С. 181–190.
10. Маруховський О. О. Інформаційне суспільство: теоретико-концептуальні засади: навч. посібник. Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2007. 136 с.
11. Нові підходи до історіописання / За ред. Пітера Берка. Київ: Ніка-Центр, 2013. 368 с.
12. Потульницький В. А. Українська та світова історична наука: рефлексії на межі століть. *Український історичний журнал*. 2000. № 1. С. 3–20.
13. Таран Л. В. Провідні тенденції світової історіографії в ХХ ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки. *Український історичний журнал*. 1998. № 5. С. 30–39.
14. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 376 с.

Додаткова:

1. Інформаційне суспільство. Шлях України. Київ, 2004. 309 с.
2. Касьянов Г. В., Толочко О. П. Національні історії та сучасна історіографія: виклики й небезпеки при написанні нової історії України.

Український історичний журнал. 2012. № 6. С. 4–24.

3. Колесник І. І. «Повернення до речей» як перспектива історичних досліджень. *Український історичний журнал*. 2012. № 3. С. 183–209.

4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 2-ге вид., випр. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.

5. Кримський С. Б. Запити філософських сенсів. Київ: Наука, 2003. 245 с.

6. Куліков В. О. Міжнародна конференція асоціації «Історія та комп'ютер» «Інноваційні підходи в історичних дослідженнях: інформаційні технології, моделі та методи». *Український історичний журнал*. 2013. № 1. С. 229–231.

7. Національна академія наук України: статистичний і наукометричний аналіз ефективності наукового потенціалу. Київ, 2016. 228 с.

8. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / За ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 252 с.

9. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: навч. посібник / Упоряд. В. Лях. Київ: Либідь, 1996. 384 с.

10. Турченко Ф. Україна – повернення історії. Генеза сучасного підручника. Київ: Генеза, 2016. 104 с.

11. Webster Frank. Theories of the Information Society. Third edition. Taylor & Francis e-Library, 2006. 323 p.

Інтернет-ресурси:

1. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/uk>

2. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>

3. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk>

4. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. URL: <http://archeos.org.ua>

5. Інформаційно-аналітичні матеріали. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/informacijno-analitichni-materiali>

6. Наука в Україні. *Міністерство освіти і науки в Україні*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/nauka-v-ukrayini>

7. Національна академія наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx>

8. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.>

niss.gov.ua

9. BBC History. URL: <https://www.bbc.co.uk/history>
10. European History Online. URL: <http://ieg-ego.eu/en/ego>
11. European Network in Universal and Global History. URL: http://research.uni-leipzig.de/eniugh/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=1&Itemid=46
12. Journal of the Association for History and Computing. URL: <https://quod.lib.umich.edu/j/jahc/>
13. The Association for History and Computing. URL: https://web.archive.org/web/20010702205234if_/http://odur.let.rug.nl:80/ahc/
14. The History Channel Online. URL: <https://www.history.com>
15. World History Association. URL: <https://www.thewha.org>

Семінарське заняття № 8

Наукові історичні дослідження в сучасному світі

Мета: ознайомити аспірантів із особливостями сучасних наукових історичних досліджень; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Історична політика: світовий та український досвід.
2. Поширення результатів історичних досліджень.
3. Наукові фахові видання з історичних наук.
4. Міжнародні наукометричні бази даних.

Реферат:

1. Наукові фахові видання Житомирського державного університету ім. І. Франка з історичних наук.

Питання на самостійне опрацювання:

1. Інститут історії України НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

Рекомендована література:

Основна:

1. Гриценко О. Президенти і пам'ять. Політика пам'яті президентів України (1994–2014): підґрунтя, послання, реалізація, результати. Київ: К.І.С., 2017. 1136 с.

2. Зворський С. Л. Активізація взаємодії архівів і бібліотек – вимога часу. *Архіви України*. 2018. Вип. 5–6. С. 7–21.
3. Інститут історії України НАН України. 1936–2006. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2006. 818 с.
4. Історик і Влада: колективна монографія / Відп. ред. В. Смолій. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2016. 543 с.
5. Касьянов Г. Past Continuous: Історична політика 1980-х – 2000-х. Україна та суїциди. Київ, 2018. 420 с.
6. Колесник І. Інститут історії України: Нове українське відродження. Київ: Ін-т історії України, 2016. 273 с.
7. Кулешов С. Архів, бібліотека, музей: спроба інтеграції на засадах комунікаційного підходу? *Студії з архівної справи та документознавства*. 2009. Т. 17. С. 29–32.
8. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: документи, факти, коментарі / Упоряд. Л. І. Крушельницька. Львів, 1996. 100 с.
9. Нагорна Л. П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.
10. Образ Іншого в сусідніх історіях: міфи, стереотипи, наукові інтерпретації. Матеріали міжнародної наукової конференції, (Київ, 15–16 грудня 2005 р.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2008. 264 с.

Додаткова:

1. Бібліотеки України загальнодержавного значення: історія і сучасність: зб. ст. Київ: НБУВ, 2007. 252 с.
2. Державна історична бібліотека України (1939–2009): бібліогр. пок. / Уклад. В. П. Кисельова та ін. Київ, 2009. 128 с.
3. Киридон А. Гетеротопії пам'яті: теоретико-методологічні проблеми студій пам'яті. Київ: Ніка-Центр, 2016. 320 с.
4. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / За заг. ред. Ю. Шаповала. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. 600 с.

Інтернет-ресурси:

1. Архіви України. URL: <http://www.archives.gov.ua>
2. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/uk>
3. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>
4. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
5. Національна академія наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx>

6. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
7. Національна історична бібліотека України. URL: <http://www.nibu.kiev.ua>
8. Index Copernicus International. URL: <http://www.indexcopernicus.com/index.php/pl/>
9. Scopus [Scopus Preview]. URL: <https://www.scopus.com>
10. Web of Science. URL: www.webofknowledge.com

Семінарське заняття № 9–10 **Наукова етика дослідника-історика**

Мета: ознайомити аспірантів із етичними аспектами діяльності дослідника-історика; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Етичні орієнтири дослідника-історика.
2. Інститут наукового керівництва.
3. Соціальна та моральна відповідальність історика.
4. Професійні об'єднання істориків та провідні історичні наукові форуми.

Реферат:

1. Міжнародні конгреси історичних наук та українознавча проблематика.

Питання на самостійне опрацювання:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Рекомендована література:

Основна:

1. Горенко О. М. Український метанаратив в епоху пропаганди. *Український історичний журнал*. 2014. № 2. С. 4–21.
2. Європейська хартія дослідників. Кодекс працевлаштування наукових працівників. Київ: ТОВ «ДІА», 2017. 24 с.
3. Зербіно Д. Д. Наукова школа: лідер і учні. Львів: Євросвіт, 2001. 208 с.
4. Зінько Ю. А., Коляструк О. А. Наукова школа Віктора Михайловича Даниленка. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного*

університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: історія. Вінниця, 2010. Вип. 17. С. 6–10.

5. Ісаєвич Я. Д. XIX Міжнародний конгрес істориків в Осло. *Український історичний журнал*. 2001. № 1. С. 159–160.

6. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.

7. Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Професійна етика історика у міждисциплінарному просторі. Міжвузівський збірник наукових праць. Об'єднаний випуск 2013–2014 рр. Дніпропетровськ: ЛПРА, 2014. 384 с.

8. Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2013. Ч. 21. С. 61–71.

9. Мовчан В. С. Етика: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 483 с.

10. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 376 с.

Додаткова:

1. Історіографічний словник: навч. посібник для студентів історичних факультетів університетів / За ред. С. І. Посохова. Харків, 2004. 320 с.

2. Плохій С. М. Якої історії потребує сучасна Україна? *Український історичний журнал*. 2013. № 3. С. 4–12.

3. Тофтун М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.

Інтернет-ресурси:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

2. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/uk>

3. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk>

4. Кодекс академічної доброчесності Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Житомирський державний університет ім. І. Франка*. URL: <https://zu.edu.ua/offic/kodeks.pdf>

5. Національна академія наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx>

6. Національна спілка краєзнавців України. URL: <http://nsku.org.ua>

7. Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. *Житомирський державний університет ім. І. Франка*. URL: https://zu.edu.ua/offic/pol_plagiat.pdf

8. International Committee of Historical Science. URL: <http://www.cish.org/index.php/en/>
9. The Association for History and Computing. URL: https://web.archive.org/web/20010702205234if_/http://odur.let.rug.nl:80/ahc/
10. World History Association. URL: <https://www.thewha.org>

Семінарські заняття № 11–12

Актуальні проблеми дослідження історії України

Мета: ознайомити аспірантів із основними актуальними дослідницькими проблемами, які стосуються історії України; розвивати історичне мислення; сприяти формуванню наукового підходу до осмислення досягнень історичної науки.

План

1. Актуальні проблеми дослідження давньої історії України, історії України Середньовіччя і раннього Нового часу.
2. Актуальні проблеми дослідження історії України XIX ст. – початку 1920-х років:
 - а) актуальні проблеми дослідження історії України XIX – початку XX ст.;
 - б) актуальні проблеми дослідження історії Української революції 1917–1921 рр.
3. Актуальні проблеми дослідження історії України періоду тоталітаризму (1920-ті – початок 1990-х років):
 - а) актуальні проблеми дослідження історії України 1920-х – 1930-х років;
 - б) актуальні проблеми дослідження історії України періоду Другої світової війни;
 - в) актуальні проблеми дослідження української радянської історії другої половини XX ст.
4. Актуальні проблеми дослідження історії України періоду незалежності (1990-ті – початок 2020-х років).

Реферати:

1. Антибільшовицькі повстанські рухи початку 1920-х років (*або інша актуальна проблема дослідження української історії – за вибором аспіранта*) як актуальна проблема дослідження історії України.
2. Актуальні проблеми дослідження історії Житомирщини (*або іншого*

регіону України – за вибором аспіранта).

Питання на самостійне опрацювання:

1. Інститут археології НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.
2. Український інститут національної пам'яті.

Рекомендована література:

Основна:

1. Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і рр.). Київ: Альтернативи, 1999. 304 с. (Україна крізь віки; т. 13).
2. Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії. Київ: Альтернативи, 1998. 335 с. (Україна крізь віки; т. 1).
3. Винокур І. С., Трубчанінов С. В. Давня і середньовічна історія України. Київ: Глобус, 1996. 224 с.
4. Воронов І. О., Пилявець Ю. Г. Голод 1946–1947 рр. Київ, 1991. 47 с.
5. Голод 1932–1933 років в Україні: Причини та наслідки / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 888 с.
6. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
7. Гурбик А. О. Актуальні проблеми дослідження українського села в епоху середньовіччя та нового часу. *Український історичний журнал*. 2003. № 3. С. 3–8.
8. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна. Київ: Альтернативи, 1999. 304 с. (Україна крізь віки; т. 8).
9. Залізняк Л. Л. Походження українського народу. Київ: Бібліотека українця, 1996. 80 с.
10. Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь. Київ: Альтернативи, 1998. 336 с. (Україна крізь віки; т. 5).
11. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.). Київ: Альтернативи, 1999. 336 с. (Україна крізь віки; т. 11).
12. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.). Київ: Альтернативи, 2000. 360 с. (Україна крізь віки; т. 14).
13. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX століття). Київ: Арії, 216. 320 с.
14. Рубльов О. С., Реєнт О. П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. Київ: Альтернативи, 1999. 320 с. (Україна крізь віки; т. 10).
15. Русина О. В. Україна під татарами і Литвою. Київ: Альтернативи,

1998. 320 с. (Україна крізь віки; т. 6).

16.Толочко О. П., Толочко П. П. Київська Русь. Київ: Альтернативи, 1998. 352 с. (Україна крізь віки; т. 4).

17.Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст.: історичні нариси. Кн. 1 / Редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець та ін. Київ: Наукова думка, 2010. 734 с.

18.Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст.: історичні нариси. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець та ін. Київ: Наукова думка, 2011. 943 с.

19.Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії. Київ: Наукова думка, 1993. 352 с.

20.Яковенко Н. М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2005. 584 с.

21.Applebaum Anne. Between East and West. Across the Borderlands of Europe. New York: Panteon Books, 1994. 313 p.

22.Berkhoff Karel C. Harvest of Despair: Life and Death in Ukraine under Nazi Rule. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2004. 463 p.

23.Conquest Robert. The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine. New York: Oxford University Press, 1986. 412 p.

24.Ploky Serhii. The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine. New York: Oxford University Press, 2001. 401 p.

25.Snyder Timothy. Bloodlands. Europe Between Hitler and Stalin. New York, 2010. 766 p.

Додаткова:

1. Відейко М. Ю. Україна: від Трипілля до антів. Київ: КВІЦ, 2008. 280 с.

2. Державотворчий процес в Україні 1991–2006 / Відп. ред. В. А. Смолій. Київ: Наукова думка, 2007. 910 с.

3. Залізник Л. Походження українців: між наукою та ідеологією: попул. вид. Київ: Темпора, 2008. 104 с.

4. Касьянов Г. В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. Київ: Либідь, 1995. 224 с.

5. Кульчицький С. Українська революція 2004 р. Київ: Генеза, 2005. 368 с.

6. Курносів Ю. О. Інакомислення в Україні (60-ті – перша половина 80-х років ХХ ст.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 1994. 224 с.

7. Турченко Ф., Турченко Г. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна. Київ, 2015. 166 с.

8. Україна: Друга половина ХХ ст.: Нариси історії / Редкол.: П. П. Пан-

ченко (голова) та ін.; авт.: П. П. Панченко, О. М. Веселова, Н. П. Барановська та ін. Київ: Либідь, 1997. 352 с.

9. Шилов Ю. О. Праслов'янська Аратта. Київ: Аратта, 2003. 56 с.

10. Davis Norman. Europe: A History. London: Pimlico Random House, 1997. 1536 p.

11. Graziosi Andrea. A new, peculiar state. Explorations in Soviet History, 1917–1937. Westport, Connecticut, London, 2000. 272 p.

12. Lower Wendy. Nazi Empire Building and the Holocaust in Ukraine. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2005. 307 p.

13. Mace James E. Communism and the Dilemmas of National Liberation National Communism in Soviet Ukraine, 1918–1933. Cambridge, Massachusetts, 1983. 334 p.

14. Plokyh Serhii. Ukraine and Russia: Representations of the Past. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2008. 412 p.

15. Snyder Timothy. The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999. New Haven – London: Yale University Press, 2003. 384 p.

Інтернет-ресурси:

1. Інститут археології НАН України. URL: <http://www.iananu.kiev.ua>

2. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/uk>

3. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. URL: <http://www.etnolog.org.ua>

4. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>

5. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk>

6. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. URL: <http://archeos.org.ua>

7. Історична правда. URL: <http://www.istpravda.com.ua>

8. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>

9. Центр досліджень визвольного руху. URL: <http://www.cdvr.org.ua>

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Важливе завдання вищої школи, у тому числі при підготовці доктора філософії, – випуск фахівця, який не лише здобуває знання з відповідними вміннями у межах навчальної програми, а й володіє методологією самостійної роботи. Тим більше, що в сучасних умовах реформування системи вищої освіти акцент робиться саме на аспекті самостійної діяльності. Самостійна робота, таким чином, сприяє формуванню умінь та внутрішньої мотивації, які допомагають органічно адаптуватися практично у будь-якому фаховому середовищі.

Повноцінне засвоєння аспірантами знань та формування умінь при вивченні дисципліни «Історичні дослідження та науково-інформаційні процеси» також передбачає проведення самостійної роботи. Вона проявляється у підготовці до семінарських (аудиторних) занять, написанні рефератів як одного із видів навчально-дослідницьких робіт, підготовці питань, що виносяться на самостійне опрацювання, та до підсумкового контролю (модульних контрольних робіт, екзамену) з навчальної дисципліни.

Підготовка до семінарських (аудиторних) занять передбачає виконання наступних елементів самостійної роботи:

- ознайомлення з темою семінарського заняття;
- опрацювання лекційного матеріалу;
- ознайомлення з рекомендованою літературою (основною та додатковою), інтернет-ресурсами;
- опрацювання частини, доступної для аспіранта, основної та додаткової літератури, інтернет-ресурсів;
- при необхідності – оформлення виписок, тез, плану, конспекту, схем, таблиць тощо;
- формулювання висновків та самоаналіз рівня засвоєння навчального матеріалу.

Написання реферату. Підготовка реферативних робіт є найпростішим видом навчально-дослідницької діяльності аспіранта. Існує два основних види реферату – репродуктивний та творчий. Кожен із них передбачає певний рівень навчально-дослідницької діяльності: або ж короткий письмовий виклад реферованого матеріалу, базований на описовому методі дослідження, або ж самостійну навчально-дослідницьку діяльність, основувану як на описовому, так і на аналітичному методах дослідження. І у першому, і в другому випадках реферат повинен бути самостійною (індивідуальною) навчально-дослідницькою роботою.

Орієнтовна тематика рефератів запропонована до кожного семінарсь-

кого заняття. Вона відображає відповідні проблеми, що розглядаються у рамках того або іншого семінарського заняття. Під час семінарських занять оприлюднені реферати заслуховуються та обговорюються аспірантами за участі викладача.

Підготовка питань, що виносяться на самостійне опрацювання, включає:

- ознайомлення з переліком питань для самостійного опрацювання, які запропоновані до кожного семінару;
- визначення та залучення рекомендованої літератури (основної, додаткової), інтернет-ресурсів для підготовки того або іншого питання;
- при необхідності – оформлення виписок, тез, плану, конспекту, схем, таблиць тощо.

Запропоновані питання для самостійного опрацювання розглядаються як додаткові у рамках кожного семінарського заняття, включені до підсумкового контролю (модульних контрольних робіт, екзамену).

Підготовка до підсумкового контролю (модульних контрольних робіт, екзамену) з навчальної дисципліни передбачає:

- ознайомлення з переліком питань підсумкового контролю (модульних контрольних робіт, екзамену);
- залучення відповідних матеріалів поточної підготовки (конспект лекцій, виписки, тези, плани, схеми, таблиці з підготовки до семінарських занять та питань, що виносилися на самостійне опрацювання тощо);
- виявлення рівня підготовки з переліку питань;
- визначення та залучення рекомендованої літератури (основної, додаткової), інтернет-ресурсів по питаннях, які цього потребують;
- визначення рівня засвоєння та повтор матеріалу.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Види наукових (історичних) праць.
2. Підготовка матеріалів для апробації наукового дослідження.
3. Підготовка наукової публікації до фахових видань України.
4. Підготовка публікації до видань, включених до міжнародних науко-метричних баз.
5. Дисертаційна робота як вид наукового твору.
6. Структура тексту дисертаційної роботи.
7. Структурні елементи вступної частини дисертаційної роботи.
8. Мова і стиль наукового дослідження.
9. Загальні технічні вимоги до оформлення тексту дисертаційної роботи.
10. Вимоги до оформлення цитат та посилань у тексті дисертаційної роботи.
11. Особливості оформлення бібліографії (списку використаних джерел та літератури).
12. Підготовка презентації за текстом наукового історичного дослідження.
13. Разові спеціалізовані вчені ради.
14. Підготовка дисертаційної роботи до захисту.
15. Захист дисертаційної роботи.
16. Теоретичне й практичне значення наукових історичних досліджень.
17. Поняття історичних досліджень та науково-інформаційного процесу.
18. Тенденції розвитку світової історичної науки.
19. Тенденції розвитку української історичної науки.
20. Національна академія наук України як вища державна наукова інституція.
21. Інформатизація історичної науки. Історична інформатика.
22. Історична політика: світовий та український досвід.
23. Поширення результатів історичних досліджень.
24. Наукові фахові видання з історичних наук.
25. Міжнародні наукометричні бази даних.
26. Етичні орієнтири дослідника-історика.
27. Інститут наукового керівництва.
28. Соціальна та моральна відповідальність історика.
29. Професійні об'єднання істориків та провідні історичні наукові форуми.
30. Актуальні проблеми дослідження давньої історії України, історії

Україні Середньовіччя і раннього Нового часу.

31.Актуальні проблеми дослідження історії України XIX – початку XX ст.

32.Актуальні проблеми дослідження історії Української революції 1917–1921 рр.

33.Актуальні проблеми дослідження історії України 1920-х – 1930-х років.

34.Актуальні проблеми дослідження історії України періоду Другої світової війни.

35.Актуальні проблеми дослідження української радянської історії другої половини XX ст.

36.Актуальні проблеми дослідження історії України періоду незалежності (1990-ті – початок 2020-х років).

37.Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

38.Грантові програми для наукових історичних досліджень.

39.Два рівні актуальності дисертаційної роботи: наукова та суспільна.

40.Вимоги до оформлення висновків дисертаційної роботи.

41.Варіанти побудови списку використаних джерел та літератури у різних видах наукових (історичних) праць.

42.Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

43.Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

44.Кадрове забезпечення історичних досліджень.

45.Інститут історії України НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

46.Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

47.Інститут археології НАН України у системі науково-дослідних установ секції суспільних і гуманітарних наук НАН України.

48.Український інститут національної пам'яті.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ АСПІРАНТІВ

Бали за 100-бальною системою	Шкала ECTS	Бали за 5-ти бальною системою	Критерії оцінювання відповіді (теоретичні знання та уміння)
1	2	3	4
0-34	F	2 Незадовільно	Аспірант за допомогою викладача розпізнає приклади навчального матеріалу на елементарному рівні, однослівно («так» чи «ні») відповідає на конкретні запитання; потребує постійної консультації та контролю з боку викладача; за допомогою викладача намагається використати набуті знання.
35-59	FX	2 Незадовільно	Аспірант за допомогою викладача однослівно («так» чи «ні») відповідає на запитання, із помилками відтворює незначну частку питання у тому вигляді і у тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.
60-67	E	3 Задовільно	Аспірант володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює продуктивно: за допомогою викладача передає словами, близькими до тексту лекції, визначення термінів, понять тощо; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі видозміни навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на консультації.
68-74	D	3 Задовільно	Аспірант за допомогою викладача дає правильне визначення окремих термінів та понять; відтворює всю тему або її основну частину, ілюструючи відповідь власними прикладами; у відповідях допускає незначні неточності; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, узагальнення).

1	2	3	4
75-82	C	4 Добре	Аспірант володіє навчальною інформацією, без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть термінів та понять із дисципліни; уміє зіставляти, узагальнювати і систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аспірант здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних (типових) ситуацій.
83-89	B	4 Добре	Аспірант вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали власних спостережень та проведених досліджень; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.
90-100	A	5 Відмінно	Аспірант вільно володіє темою, має ґрунтовні знання з дисципліни, висловлює власні думки, робить творчо обґрунтовані висновки, самостійно оцінює різні явища, висловлюючи особисту позицію щодо них; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й обґрунтовані; аспірант узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми; виявляє творчі здібності, знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє конкретними прикладами; уміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і рр.). Київ: Альтернативи, 1999. 304 с. (Україна кризь віки; т. 13).
2. Бондар В. Сучасна українська історіографія: підсумки і виклики. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2014. Вип. 25. С. 95–113.
3. Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії. Київ: Альтернативи, 1998. 335 с. (Україна кризь віки; т. 1).
4. В'ятрович В. Нотатки з кухні «переписування історії». Київ: Наш Формат, 2021. 528 с.
5. Винокур І. С., Трубочанінов. С. В. Давня і середньовічна історія України. Київ: Глобус, 1996. 224 с.
6. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2020. 336.
7. Війна і міф. Невідома Друга світова. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 272 с.
8. Воронов І. О., Пилявець Ю. Г. Голод 1946–1947 рр. Київ, 1991. 47 с.
9. Голод 1932–1933 років в Україні: Причини та наслідки / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 888 с.
10. Горенко О. М. Український метанаратив в епоху пропаганди. *Український історичний журнал*. 2014. № 2. С. 4–21.
11. Григорук П. М., Хрущ Н. А. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Кондор, 2017. 206 с.
12. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
13. Гриценко О. Президенти і пам'ять. Політика пам'яті президентів України (1994–2014): підґрунтя, послання, реалізація, результати. Київ: К.І.С., 2017. 1136 с.
14. Гурбик А. О. Актуальні проблеми дослідження українського села в епоху середньовіччя та нового часу. *Український історичний журнал*. 2003. № 3. С. 3–8.
15. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна. Київ: Альтернативи, 1999. 304 с. (Україна кризь віки; т. 8).
16. Долбенко Т. О., Горбань Ю. І. Документні ресурси бібліотек. Київ: Ліра-К, 2021. 240 с.
17. Європейська хартія дослідників. Кодекс працевлаштування наукових працівників. Київ: ТОВ «ДІА», 2017. 24 с.
18. Єремеев П. Сучасний стан та перспективи розвитку історичної ін-

форматики: за результатами XIV конференції Асоціації «Історія і комп'ютер». *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2015. Ч. 25. С. 183–186.

19. Залізняка Л. Л. Походження українського народу. Київ: Бібліотека українця, 1996. 80 с.

20. Зашкільняк Л. Замітки про сучасну українську історіографію. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. 2009. Вип. 15. С. 13–29.

21. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів: ПАІС, 2007. 312 с.

22. Зворський С. Л. Активізація взаємодії архівів і бібліотек – вимога часу. *Архіви України*. 2018. Вип. 5–6. С. 7–21.

23. Зербіно Д. Д. Наукова школа: лідер і учні. Львів: Євросвіт, 2001. 208 с.

24. Зінько Ю. А., Коляструк О. А. Наукова школа Віктора Михайловича Даниленка. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: історія*. Вінниця, 2010. Вип. 17. С. 6–10.

25. Зосимов А. М., Голік В. П. Дисертаційні помилки: монографія. 3-тє вид., доп. і випр. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. 216 с.

26. Інститут історії України НАН України. 1936–2006. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2006. 818 с.

27. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 16 с.

28. Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. ДСТУ 3582:2013. Київ: Мінекономрозвитку, 2014. 15 с.

29. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. ДСТУ 3017:2015. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 37 с.

30. Ісаєвич Я. Д. Сторінки історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ. *Український історичний журнал*. 2002. № 4. С. 3–26

31. Ісаєвич Я. Д. ХІХ Міжнародний конгрес істориків в Осло. *Український історичний журнал*. 2001. № 1. С. 159–160.

32. Історик і Влада: колективна монографія / Відп. ред. В. Смолій. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2016. 543 с.

33. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2002. 430 с.

34. Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Професійна етика історика у міждисциплінарному просторі. Міжвузівський

збірник наукових праць. Об'єднаний випуск 2013–2014 рр. Дніпропетровськ: ЛПРА, 2014. 384 с.

35.Калакура Я. Цивілізаційні орієнтири новітньої української історіографії. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2014. Вип. 24. С. 23–37.

36.Касьянов Г. Past Continuous: Історична політика 1980-х – 2000-х. Україна та сусіди. Київ, 2018. 420 с.

37.Ковальова А. Проблеми академічного плагіату та авторського права у цифровому просторі України. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2013. Ч. 21. С. 61–71.

38.Колесник І. Інститут історії України: Нове українське відродження. Київ: Ін-т історії України, 2016. 273 с.

39.Колесник І. Культурно-інтелектуальна історія як дзеркало «нової наукової революції». *Ейдос*. 2005. Вип. 1. С. 36–45.

40.Колесников О. В. Основи наукових досліджень. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 144 с.

41.Конспект лекцій з курсу «Методика виконання дисертаційної роботи (PhD Thesis Prospectus)» для здобувачів наукового ступеня доктора філософії / Укл. І. Я. Омецінська. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 80 с.

42.Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 2-ге вид. Київ: Алерта, 2017. 622 с.

43.Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь. Київ: Альтернативи, 1998. 336 с. (Україна крізь віки; т. 5).

44.Красовицький О. 10 розмов про майбутню Україну. Харків: Фоліо, 2022. 192 с.

45.Кулешов С. Архів, бібліотека, музей: спроба інтеграції на засадах комунікаційного підходу? *Студії з архівної справи та документознавства*. 2009. Т. 17. С. 29–32.

46.Куліков В. Digital History: становлення, сучасний стан, перспективи. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. 2013. Ч. 21. С. 27–44.

47.Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.). Київ: Альтернативи, 1999. 336 с. (Україна крізь віки; т. 11).

48.Ладанок А. П., Власенко Л. О., Кишенько В. Д. Методологія наукових досліджень. Київ: Ліра-К, 2020. 352 с.

49.Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.). Київ: Альтернативи, 2000. 360 с. (Україна крізь віки; т. 14).

50.Літнарівич Л. М. Основи наукових досліджень: дисертація на здобуття наукового ступеня: навч. посібник. Рівне: МEGУ, 2010. 60 с.

51.Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України:

документи, факти, коментарі / Упоряд. Л. І. Крушельницька. Львів, 1996. 100 с.

52.Мартинов А. Ю. Історичні знання в умовах глобалізації. *Український історичний журнал*. 2009. № 1. С. 181–190.

53.Маруховський О. О. Інформаційне суспільство: теоретико-концептуальні засади: навч. посібник. Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2007. 136 с.

54.Медведева В. М. Основи наукових досліджень. Практикум. Київ: Ліра-К, 2017. 84 с.

55.Мовчан В. С. Етика: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 483 с.

56.Нагорна Л. П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.

57.Нові підходи до історіописання / За ред. Пітера Берка. Київ: Ніка-Центр, 2013. 368 с.

58.Носачова Ю. В., Іваненко О. І., Радовенчик Я. В. Основи наукових досліджень. Київ: Кондор, 2020. 132 с.

59.Образ Іншого в сусідніх історіях: міфи, стереотипи, наукові інтерпретації. Матеріали міжнародної наукової конференції, (Київ, 15–16 грудня 2005 р.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2008. 264 с.

60.Плохій С. Українська Клію. Нариси про історію, істориків та пам'ять. Київ: Клію, 2021. 352 с.

61.Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. Київ: Критика, 2017. 432 с.

62.Потульницький В. А. Українська та світова історична наука: рефлексії на межі століть. *Український історичний журнал*. 2000. № 1. С. 3–20.

63.Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX століття). Київ: Арій, 216. 320 с.

64.Рубльов О. С., Реєнт О. П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. Київ: Альтернативи, 1999. 320 с. (Україна крізь віки; т. 10).

65.Русина О. В. Україна під татарами і Литвою. Київ: Альтернативи, 1998. 320 с. (Україна крізь віки; т. 6).

66.Слухати, чути, розуміти: усна історія України XX–XXI ст.: зб. наук. праць. Київ: ТОВ «АРТ КНИГА», 2021. 352 с.

67.Таран Л. В. Провідні тенденції світової історіографії в XX ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки. *Український історичний журнал*. 1998. № 5. С. 30–39.

68.Тверезовська Н. Т., Сидоренко В. К. Методологія педагогічного дослідження: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 440 с.

69. Толочко О. П., Толочко П. П. Київська Русь. Київ: Альтернативи, 1998. 352 с. (Україна крізь віки; т. 4).
70. Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI ст.: історичні нариси. Кн. 1 / Редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець та ін. Київ: Наукова думка, 2010. 734 с.
71. Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI ст.: історичні нариси. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець та ін. Київ: Наукова думка, 2011. 943 с.
72. Українська історична наука в сучасному освітньому та інформаційному просторі / Наукова ред. О. О. Салати. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 356 с.
73. Українські жінки у горнилі модернізації / Під загальною ред. О. Кись. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 304 с.
74. Чень Л. Я. Основи наукових досліджень у реставрації пам'яток архітектури. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014. 128 с.
75. Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця: посібник для аспірантів і здобувачів наукового ступеня. Київ: Арістей, 2004. 229 с.
76. Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років: сторінки ненаписаної історії. Київ: Наукова думка, 1993. 352 с.
77. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / Автор-упорядн. Л. А. Пономаренко. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2005. 80 с.
78. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 376 с.
79. Яковенко Н. М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2005. 584 с.
80. Applebaum Anne. Between East and West. Across the Borderlands of Europe. New York: Panteon Books, 1994. 313 p.
81. Berkhoff Karel C. Harvest of Despair: Life and Death in Ukraine under Nazi Rule. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2004. 463 p.
82. Conquest Robert. The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine. New York: Oxford University Press, 1986. 412 p.
83. Plochy Serhii. The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine. New York: Oxford University Press, 2001. 401 p.
84. Snyder Timothy. Bloodlands. Europe Between Hitler and Stalin. New York, 2010. 766 p.
85. 100 запитань і 100 відповідей про підготовку і атестацію наукових і науково-педагогічних працівників. Довідник. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2003. 80 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотеки України загальнодержавного значення: історія і сучасність: зб. ст. Київ: НБУВ, 2007. 252 с.
2. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень. Київ: Центр навчальної літератури, 2014. 142 с.
3. Відейко М. Ю. Україна: від Трипілля до антів. Київ: КВІЦ, 2008. 280 с.
4. Де і як публікувати результати дисертаційних досліджень. Збірник нормативних документів з питань атестації наукових працівників / Укладач Ю. І. Цеков. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2011. 91 с.
5. Державна історична бібліотека України (1939–2009): бібліогр. пок. / Уклад. В. П. Кисельова та ін. Київ, 2009. 128 с.
6. Державотворчий процес в Україні 1991–2006 / Відп. ред. В. А. Смолій. Київ: Наукова думка, 2007. 910 с.
7. Довідник офіційного опонента. Збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань експертизи дисертаційних досліджень / Упорядник Ю. І. Цеков. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України»; Вид-во «Толока», 2008. 64 с.
8. Залізняк Л. Походження українців: між наукою та ідеологією: попул. вид. Київ: Темпора, 2008. 104 с.
9. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2013 році. Інформаційний бюлетень. Львів, 2014. 212 с.
10. Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Бібліографія наукових праць співробітників. 2001–2010. Львів, 2011. 432 с.
11. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (1991–2011) / Упор.: Д. Бурім, О. Маврін, Я. Федорук. Київ: Український письменник, 2011. 416 с.
12. Інформаційне суспільство. Шлях України. Київ, 2004. 309 с.
13. Історіографічний словник: навч. посібник для студентів історичних факультетів університетів / За ред. С. І. Посохова. Харків, 2004. 320 с.
14. Касьянов Г. В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. Київ: Либідь, 1995. 224 с.
15. Касьянов Г. В., Толочко О. П. Національні історії та сучасна історіографія: виклики й небезпеки при написанні нової історії України. *Український історичний журнал*. 2012. № 6. С. 4–24.
16. Киридон А. Гетеротопії пам'яті: теоретико-методологічні проблеми

студій пам'яті. Київ: Ніка-Центр, 2016. 320 с.

17.Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту. Київ, 1969. 307 с.

18.Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 5-те вид. Київ: Професіонал, 2008. 240 с.

19.Колесник І. І. «Повернення до речей» як перспектива історичних досліджень. *Український історичний журнал*. 2012. № 3. С. 183–209.

20.Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 2-ге вид., випр. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.

21.Кримський С. Б. Запити філософських сенсів. Київ: Наука, 2003. 245 с.

22.Крупницький Б. Основні проблеми історії України. Київ: АДЕФ-Україна, 2020. 398 с.

23.Куліков В. О. Міжнародна конференція асоціації «Історія та комп'ютер» «Інноваційні підходи в історичних дослідженнях: інформаційні технології, моделі та методи». *Український історичний журнал*. 2013. № 1. С. 229–231.

24.Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / За заг. ред. Ю. Шаповала. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. 600 с.

25.Кульчицький С. Українська революція 2004 р. Київ: Генеза, 2005. 368 с.

26.Курносів Ю. О. Інакомислення в Україні (60-ті – перша половина 80-х років ХХ ст.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 1994. 224 с.

27.Національна академія наук України: статистичний і наукометричний аналіз ефективності наукового потенціалу. Київ, 2016. 228 с.

28.Пора П. Теперішнє, нація, пам'ять. Київ: Кліо, 2014. 272 с.

29.Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / За ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 252 с.

30.Пекар В., Рашкован В. Українські основи. Харків: Фоліо, 2022. 400 с.

31.Плохій С. М. Якої історії потребує сучасна Україна? *Український історичний журнал*. 2013. № 3. С. 4–12.

32.Портнов А. Історії для домашнього вжитку: Есеї, про польсько-російсько-український трикутник пам'яті. Київ: Критика, 2013. 344 с.

33.Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 254 с.

34.Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: навч. посібник / Упоряд. В. Лях. Київ: Либідь, 1996. 384 с.

35. Стельникович С. В. Тарас Бульба-Боровець: «Ми не можемо ні на хвилину припиняти нашої боротьби». Київ: Парламентське видавництво, 2021. 280 с. (Політичні портрети).
36. Терещенко Ю. Довге ХІХ століття: спротив асиміляції. Київ: Темпора, 2022. 840 с.
37. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
38. Турченко Ф., Турченко Г. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна. Київ, 2015. 166 с.
39. Турченко Ф. Україна – повернення історії. Генеза сучасного підручника. Київ: Генеза, 2016. 104 с.
40. Україна: Друга половина ХХ ст.: Нариси історії / Редкол.: П. П. Панченко (голова) та ін.; авт.: П. П. Панченко, О. М. Веселова, Н. П. Барановська та ін. Київ: Либідь, 1997. 352 с.
41. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вид-й Дім «Слово», 2004. 240 с.
42. Шилов Ю. О. Праслов'янська Аратта. Київ: Аратта, 2003. 56 с.
43. Яневський Д., Красовицький О. 10 розмов про історію України. Харків: Фоліо, 2022. 352 с.
44. Davis Norman. Europe: A History. London: Pimlico Random House, 1997. 1536 p.
45. Graziosi Andrea. A new, peculiar state. Explorations in Soviet History, 1917–1937. Westport, Connecticut, London, 2000. 272 p.
46. Lower Wendy. Nazi Empire Building and the Holocaust in Ukraine. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2005. 307 p.
47. Mace James E. Communism and the Dilemmas of National Liberation National Communism in Soviet Ukraine, 1918–1933. Cambridge, Massachusetts, 1983. 334 p.
48. Magocsi Paul Robert. A History of Ukraine. The Land and Its Peoples. 2nd ed. Toronto: University of Toronto Press, 2010. 896 p.
49. Plokhly Serhii. The Gates of Europe: a History of Ukraine. New York: Basic Books, A Member of the Perseus Books Group, 2015. 432 p.
50. Plokhly Serhii. Ukraine and Russia: Representations of the Past. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2008. 412 p.
51. Snyder Timothy. The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999. New Haven – London: Yale University Press, 2003. 384 p.
52. Webster Frank. Theories of the Information Society. Third edition. Taylor & Francis e-Library, 2006. 323 p.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Архіви України. URL: <http://www.archives.gov.ua>
2. Вимоги до оформлення дисертації [затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 р., № 40]. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
3. Державний архів Житомирської області. URL: <http://archdep.zht.gov.ua/>
4. Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича. URL: <http://www.lib.zt.ua/>
5. Житомирський державний університет ім. І. Франка. URL: <https://zu.edu.ua/>
6. Завербний А. С. Коротка характеристика етапів процесу написання та захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <http://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/poradynaukovtsyu/porady-shhodo-zdobuttya-naukovyih-stupen/>
7. Завербний А. С. Поради щодо здобуття наукових ступенів доктора та кандидата. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <https://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/porady-naukovtsyu/porady-shhodo-zdobuttya-naukovyih-stupen/>
8. Закон України «Про вищу освіту». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
10. Інститут археології НАН України. URL: <http://www.iananu.kiev.ua>
11. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/uk>
12. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. URL: <http://www.etnolog.org.ua>
13. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>
14. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk>
15. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. URL: <http://archeos.org.ua>
16. Інтернет-проект «Національний банк даних жертв політичних реп-

- ресій радянської доби в Україні». URL: <https://www.reabit.org.ua/>
17. Інформаційно-аналітичні матеріали. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/informacijno-analitichni-materiali>
18. Історична правда. URL: <http://www.istpravda.com.ua>
19. Кодекс академічної доброчесності Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Житомирський державний університет ім. І. Франка*. URL: <https://zu.edu.ua/offic/kodeks.pdf>
20. Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки. URL: <http://www.kdpu-nt.gov.ua>
21. Локальна історія. URL: <https://localhistory.org.ua/>
22. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>
23. Мельник О. Г. Як підготувати доповідь для захисту дисертаційної роботи на спеціалізованій вченій раді. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <https://www.perspektyva.in.ua/naukovy-j-prostir/obmin-dosvidom/yak-pidgotuvaty-dopovid-dlya-zahystu-d/>
24. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
25. МОН затвердило нові вимоги до оформлення дисертації. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usipovivni-novini-2017-03-09-mon-zatverdilo-novi-vimogi-do-oformlennya-disertacziyi>
26. Наука в Україні. *Міністерство освіти і науки в Україні*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/nauka-v-ukrayini>
27. Науково-дослідний інститут українознавства [Міністерства освіти і науки України]. URL: <http://ndiu.org.ua/>
28. Національна академія наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx>
29. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
30. Національна історична бібліотека України. URL: <http://www.nibu.kiev.ua>
31. Національна спілка краєзнавців України. URL: <http://nsku.org.ua>
32. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua>
33. Нова доба. Всеукраїнська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін. URL: <https://www.novadoba.org.ua/>
34. Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. *Житомирський державний університет*

ім. І. Франка. URL: https://zu.edu.ua/offic/pol_plagiat.pdf

35.Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2007-п>

36.Спеціалізована вчена рада PhD ДФ 14.053.007. *Житомирський державний університет ім. І. Франка*. URL: <https://zu.edu.ua/df14.053.007.html>

37.Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>

38.Центр досліджень визвольного руху. URL: <http://www.cdvr.org.ua>

39.Чухно А. А. Десять порад майбутнім здобувачам наукових ступенів. *Наша перспектива: науково-аналітичний журнал*. URL: <https://www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/porady-naukovtsyu/desyat-porad-majbutnim-zdobuvacham-na/>

40.BBC History. URL: <https://www.bbc.co.uk/history>

41.Canadian Institute of Ukrainian Studies. URL: <https://www.ualberta.ca/canadian-institute-of-ukrainian-studies>

42.Coursera. URL: <https://ru.coursera.org/>

43.Diasporiana. Електронна бібліотека. URL: <https://diasporiana.org.ua/>

44.European History Online. URL: <http://ieg-ego.eu/en/ego>

45.European Network in Universal and Global History. URL: http://research.uni-leipzig.de/eniugh/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=1&Itemid=46

46.Index Copernicus International. URL: <http://www.indexcopernicus.com/index.php/pl/>

47.International Committee of Historical Science. URL: <http://www.cish.org/index.php/en/>

48.Journal of the Association for History and Computing. URL: <https://quod.lib.umich.edu/j/jahc/>

49.Libraria. Архів української періодики онлайн. URL: <https://libraria.ua/>

50.Scopus [Scopus Preview]. URL: <https://www.scopus.com>

51.Shevchenko Scientific Society. URL: <http://shevchenko.org>

52.The Association for History and Computing. URL: https://web.archive.org/web/20010702205234if_/http://odur.let.rug.nl:80/ahc/

53.The History Channel Online. URL: <https://www.history.com>

54.Web of Science. URL: www.webofknowledge.com

55.World History Association. URL: <https://www.thewha.org>

Навчальне видання

Стельникович Сергій Володимирович

Методичні рекомендації
до семінарських занять з освітньої компоненти

«Розробка дисертаційного проєкту з історії України»

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 032 Історія та археологія

В авторській редакції

Надруковано з оригінал-макета автора

Підписано до друку 27.12.2022 р. Формат 60x84/16.
Умов. друк. арк. 2,1. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Наклад 50 прим.